

Wandelroute langs vergeten Betuwestelling

11-05-2013 door Jan Kas

„Veel is er verdwenen, onder meer door ruilverkavelingen, maar de vergeten Betuwestelling wordt nu weer zichtbaar en beleefbaar”, zegt landschapscöördinator Bert van Setten. Volgende week vrijdag wordt in het gebied een wandelroute geopend, die voert langs restanten van de ‘verlengde Grebbelinie’ tussen de Rijn en de Waal.

*Bert van Setten in een kazemat van fort De Spees. Het fort stamt uit het jaar 1799 en werd onder Frans toezicht aangelegd
beeld VidiPhoto*

„Algemeen is bekend dat de Grebbelinie van Rhenen tot Spakenburg loopt, een landverdedigingslijn als voorloper van de Hollandse Waterlinie. Bijna niemand weet echter dat de linie doorliep vanaf de zuidoever van de Neder-Rijn tot aan de Waal bij Ochten en dus de Betuwe doorsnijdt”, vertelt landschapscöördinator Van Setten, die werkzaam is voor de Agrarische Natuurvereniging Lingestreek.

„Van de ongeveer 15 kilometer lange liniedijk is nog maar zo’n 80 meter over. Hier en daar is er in het gebied nog iets van te zien, bijvoorbeeld een kazemat of een sluisje. Wie er langs fietst of wandelt, heeft niet het idee dat er iets bijzonders is. Dat moest anders, vond ik.”

In overleg met het bestuur van ANV Lingestreek heeft Van Setten een wandelroute met een lengte van 27 kilometer opgezet. De tocht begint bij restaurant ‘t Veerhuis bij de aanlegplaats van de veerpont bij Opheusden en leidt allereerst naar fort De Spees. „Op die plaats is de Betuwe op zijn smalst”, zegt Van Setten.

Het rijksmonument is inmiddels van een informatiebord voorzien. Het omvat een kazemat met klimkoker en iets verderop nog een betonkazemat, compleet met camouflagekleuren, die in 2000 bij herstelwerkzaamheden onder het zand vandaan kwam. Bovendien zijn er vier schietopstanden, betonnen gebouwtjes die elk geschikt waren voor twee schutters. De schietopstanden zijn, voor zover bekend, in Nederland alleen bij fort De Spees aanwezig.

Op de zomerdijk langs de Rijn heeft de wandelaar uitzicht op de uiterwaarden en op de Grebbeberg aan de overzijde. Ook komt hij deels door het Europese laanbomencentrum bij Opheusden en door het Eldiksche Veld. „Het is een prachtig weidevogelgebied waarin zeker in deze tijd van het jaar veel te zien en te horen is: grutto's, Kieviten, scholeksters”, aldus Van Setten. Verspreid over de route herinneren gedenkstenen aan wapenfeiten uit de geschiedenis van de verlengde Grebbelinie.

De Betuwestelling werd aangelegd omdat de Franse veldtocht van 1794 en 1795 had aangetoond dat de Grebbelinie te kort was. Het noorderleger was betrekkelijk eenvoudig door de Betuwe opgetrokken, onder de linie langs. Frankrijk wilde voorkomen dat Pruisen dezelfde kans zou krijgen als zijzelf, en de Fransen verlengden in 1799 de Grebbelinie met een rechtervleugel.

In de meidagen van 1940 werd er bij de Grebbeberg hevig gevochten. Wat de Betuwe betreft lag het zwaartepunt van de gevechten bij de voorposten en stellingen voor Ochten. Bij fort De Spees was het rustig. In de laatste oorlogsmaanden, toen Duitse en geallieerde troepen in deze omgeving lange tijd tegenover elkaar lagen, bleef de strijd bij de linie en De Spees slechts beperkt tot vuurcontact met verkenningsseenheden.

In 1950 werd de functie van verdedigingswerk officieel opgeheven. In verband met ruilverkavelingen werd de liniedijk in 1951 vrijwel volledig afgegraven. Ook zijn toen kazematten onder de grond weggewerkt, aldus de landschapscoördinator.

Om de vergeten Betuwestelling meer onder de aandacht te brengen heeft Van Setten de hulp ingeroepen van kunstenares Gerry van der Velden uit Zoelen, bekend van het kunstwerk "De Wachters" in Haaften, waarin twee vrouwen en een man zijn uitgebeeld. Ook maakte zij een enorme koe, die aan de Waalbandijk bij Heesselt staat opgesteld. „Zij vervaardigt drie kunstwerken die eind dit jaar worden geplaatst: "De Wachter", een vrouwspersoon die ter hoogte van De Spees richting Grebbeberg kijkt, "De Verrekijker" tegenover het Eldikse Veld bij de Linge en "De Hand" bij de dijk bij rijksweg A15."

Samen met de Historische Kring Kesteren werkt Van Setten aan een lesboek met de titel "Van twee kanten belaagd" voor de basisscholen in de gemeente Neder-Betuwe. Van Setten: „De Betuwestelling blijft nu als lokale cultuurhistorie zichtbaar en beleefbaar. Daardoor blijven ook de verhalen erover bestaan."